

Các nhân tố ảnh hưởng đến hệ thống thông tin kế toán trong doanh nghiệp

Nguyễn Thị Hoàì Thu

Trường Đại học Kinh tế và Quản trị kinh doanh Thái Nguyên

Nguyễn Thu Hiền

Đại học Hùng Vương

Hệ thống thông tin kế toán là một trong những hệ thống thông tin của doanh nghiệp. Nghiên cứu này xem xét các nhân tố ảnh hưởng đến hệ thống thông tin kế toán trong doanh nghiệp thông qua việc sử dụng các tài liệu nghiên cứu trước đây và tìm kiếm các bằng chứng thực nghiệm. Kết quả nghiên cứu cho thấy, có 5 nhân tố ảnh hưởng đến hệ thống thông tin kế toán bao gồm: sự hỗ trợ của nhà quản lý, quy mô của tổ chức, sự tham gia của người sử dụng hệ thống, cơ sở hạ tầng và ứng dụng công nghệ thông tin, sự tham gia của chuyên gia bên ngoài.

1. Tầm quan trọng của hệ thống thông tin kế toán

Hệ thống thông tin kế toán có nhiệm vụ thu thập, xử lý và cung cấp thông tin về tình hình huy động vốn, sử dụng vốn và kết quả hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp (Lê Dân & Hoàng Thị Bích Ngọc, 2012). Kharuddin & cộng sự (2010) đã xem hệ thống thông tin kế toán như một hệ thống hỗ trợ trong việc lập kế hoạch và kiểm soát các hoạt động, bằng cách cung cấp thông tin đáng tin cậy và có liên quan cho quá trình ra quyết định.

Tầm quan trọng của hệ thống thông tin kế toán đối với một tổ chức đã được nhiều nhà nghiên cứu nhắc tới. Azwadi & cộng sự (2012) đã thảo luận về hệ thống thông tin kế toán với tư cách là một yếu tố quyết định quan trọng để đạt được lợi thế cạnh tranh bền vững. Hệ thống thông tin kế toán đóng vai trò quan trọng trong việc hỗ trợ tổ chức duy trì và gắn kết với cơ hội chiến lược (Ramazani & Allahyari, 2013), ghi lại các hoạt động kinh tế từ tổ chức (Pompandejwittaya, 2012; Tjyth, 2012) và cung cấp thông tin hữu ích cho việc sử dụng trong nhiệm vụ ra quyết định (Okab & Al-Oqool, 2014; Pierre & cộng sự, 2013).

Trên thực tế, công nghệ và hệ thống thông tin chủ yếu tác động bởi yếu tố con người, tổ chức và môi trường (Petter & cộng sự, 2008), hệ thống sẽ hoạt động hiệu quả nếu như các thành phần của hệ thống hoạt động tốt. Việc đầu tư công nghệ cho hệ thống có tác động tích cực tới việc đạt được mục tiêu của tổ chức (Ifinedo, 2008) và điều quan trọng là đầu tư cho hệ thống như thế nào để giúp tổ chức đạt được mục tiêu.

2. Các nhân tố ảnh hưởng đến hệ thống thông tin kế toán trong doanh nghiệp

Hệ thống thông tin kế toán chịu ảnh hưởng của nhiều nhân tố khác nhau, tuy nhiên trong nghiên cứu này chỉ trình bày 5 nhân tố có ảnh hưởng gồm: sự hỗ trợ của nhà quản lý, quy mô của tổ chức, sự tham gia của người sử dụng hệ thống, cơ sở hạ tầng và ứng dụng công nghệ thông tin, sự tham gia của chuyên gia bên ngoài

Sự hỗ trợ của nhà quản lý

Cerullo cho rằng, sự hỗ trợ của nhà quản lý gồm có: thiết lập và đánh giá mục tiêu, đề xuất và đánh giá dự án, xác định thông tin, yêu cầu xử lý thông tin, xem xét các kế hoạch cho hệ thống thông tin (Choe, 1996). Doll (1985) cũng gợi ý rằng, sự hỗ trợ của nhà quản lý đảm bảo cho sự cung cấp kinh phí, thiết lập các chính sách và mục tiêu, lập kế hoạch phát triển hệ thống và đưa ra quyết định ưu tiên cho sự phát triển hệ thống. Trong số các chức năng này, việc hỗ trợ và thiết lập mục tiêu là yếu tố quan trọng. Ở giai đoạn đầu của mức độ phát triển của hệ thống thông tin, doanh nghiệp cần có đủ vốn để hỗ trợ cho việc thông qua và mở rộng hệ thống thông tin. Tuy nhiên, ở giai đoạn sau, điều quan trọng hơn là phải đặt ra mục tiêu cho hệ thống thông tin sao cho phù hợp với mục tiêu của tổ chức. Như vậy, sự hỗ trợ của nhà quản lý có ảnh hưởng ngang bằng ở cả 2 giai đoạn phát triển của hệ thống thông tin.

Theo Xu (2003), nhân tố sự hỗ trợ của nhà quản lý cấp cao là nhân tố có tầm quan trọng nhất để đảm bảo chất lượng dữ liệu hệ thống thông tin kế toán. Kết luận này cũng được khẳng định trong nghiên cứu của

Lutfi và cộng sự (2016). Nhân tố sự hỗ trợ của nhà quản lý được Lutfi và cộng sự (2016) đưa vào nghiên cứu tác động của nhóm nhân tố công nghệ, tổ chức và môi trường kinh doanh đến hệ thống thông tin kế toán của doanh nghiệp nhỏ và vừa ở Jordan. Nghiên cứu cho thấy, mức độ tham gia của nhà quản lý và sự hiểu biết về tầm quan trọng của hệ thống thông tin kế toán sẽ làm tăng khả năng sử dụng hệ thống thông tin kế toán của doanh nghiệp. Bên cạnh đó, nghiên cứu cũng chỉ rõ sự hỗ trợ của nhà quản lý là yếu tố quan trọng trong việc quyết định sử dụng hệ thống thông tin kế toán. Từ đó có thể thấy, nhân tố sự hỗ trợ của nhà quản lý có tầm quan trọng trong mối quan hệ với tính hữu hiệu của hệ thống thông tin kế toán.

Quy mô của tổ chức

Nhiều nghiên cứu trước đây đã chỉ ra, quy mô của tổ chức có tác động tới tính hữu hiệu của hệ thống thông tin kế toán. Các tác giả cho rằng, quy mô tổ chức có ảnh hưởng đến nguồn tài chính đầu tư vào việc phát triển hệ thống thông tin. Tổ chức cần phải có đủ nguồn lực ở giai đoạn triển khai hệ thống. Ở giai đoạn thực hiện hệ thống, khi cơ sở dữ liệu được đưa vào hệ thống thì nguồn lực đầu tư cho hệ thống sẽ tăng lên (Nolan, 1979). Vì vậy, ở giai đoạn sau, hiệu suất của hệ thống thông tin sẽ lớn hơn ở giai đoạn đầu do có sự phức tạp của hệ thống và sự gia tăng của người sử dụng hệ thống. Hay nói cách khác, tác động của quy mô của tổ chức tới tính hữu hiệu của hệ thống thông tin kế toán ở giai đoạn thực hiện sẽ lớn hơn ở giai đoạn triển khai hệ thống.

Phillip (1978) đã thừa nhận mối quan hệ tích cực giữa quy mô tổ chức và hiệu suất của hệ thống thông tin. Ngoài ra, một số nghiên cứu của Cheney và cộng sự (2015) cho rằng, các nhân tố như môi trường của tổ chức, cấu trúc của tổ chức và mục tiêu của tổ chức có tác động đến hiệu suất của hệ thống thông tin. Các tác giả của các nghiên cứu này đã thừa nhận tầm quan trọng của mối quan hệ giữa hiệu suất của hệ thống thông tin và các biến số về tổ chức như đặc điểm kinh doanh, sự chuẩn hóa và thẩm quyền của tổ chức.

Sự tham gia của người sử dụng hệ thống

Hirschheim (1983) cho rằng do sự tham gia của người sử dụng hệ thống tăng lên trong giai đoạn sau nên việc xây dựng những đặc tính của hệ thống thông tin phải phù hợp với người sử dụng và tổ chức. Trong giai đoạn sau của mức độ phát triển hệ thống thông tin, hệ thống thông tin sẽ hoàn thiện hơn, số lượng người sử dụng hệ thống thông tin sẽ tăng lên. Sự tham gia của người sử dụng hệ thống có thể cải thiện chất lượng thiết kế hệ thống sao cho phù hợp với nhu cầu khác nhau của tổ chức. Như vậy, tác động của sự tham gia của người sử dụng hệ thống sẽ nhiều hơn ở giai đoạn thực hiện hệ thống.

Trong nghiên cứu của Choe (1998) với việc sử dụng dữ liệu thu thập thông qua bảng câu hỏi khảo sát 450 người sử dụng hệ thống thông tin kế toán của 107 đơn vị cấp dưới (như kế toán tổng hợp, tài chính, thuế và kế toán chi phí, là những người sử dụng trực tiếp hệ thống thông tin kế toán) đã kết luận rằng tính tổng hợp và kịp thời mà người sử dụng hệ thống thông tin mang lại sẽ tác động tích cực tới hệ thống thông tin kế toán. Kết quả này cũng được Henri & Hartwick (1994) khẳng định sự tham gia của người sử dụng là chìa khóa thành công cho sự phát triển của hệ thống thông tin.

Cơ sở hạ tầng và ứng dụng công nghệ thông tin

Trong môi trường cạnh tranh, thông tin kế toán có vai trò quan trọng trong chiến lược hoạt động của một doanh nghiệp (Azwadi & cộng sự, 2012). Việc sử dụng giải pháp liên quan đến công nghệ thông tin để thu thập và công bố thông tin kế toán phải được ưu tiên như là một trong số giải pháp cho chiến lược cạnh tranh của doanh nghiệp (Ismail & Azwadi, 2013). Theo nghiên cứu của Lutfi & cộng sự (2016), yếu tố công nghệ có tác động mạnh nhất đến việc sử dụng hệ thống thông tin kế toán. Son và Benbasat cũng cho rằng, với áp lực cạnh tranh, các doanh nghiệp có khuynh hướng chấp nhận sử dụng công nghệ để tránh bị loại khỏi ngành và để duy trì hình ảnh của doanh nghiệp (Lutfi & cộng sự, 2016).

Ở Việt Nam, Nguyễn Thành Hưng (2014) cho rằng "phần mềm kế toán là một trong các công cụ giúp kế toán thu thập, xử lý và cung cấp thông tin nhanh chóng, kịp thời và chính xác hơn", đây cũng là một yếu tố đo lường chất lượng của hệ thống trong doanh nghiệp. Sử dụng bảng câu hỏi khảo sát thông qua phỏng vấn trực tiếp, qua email, qua đường bưu điện các đối tượng là các doanh nghiệp trong lĩnh vực dịch vụ ở các thành phố lớn như Hà Nội, Hải Phòng, Thành phố Hồ Chí Minh... để thu thập thông tin, kết quả nghiên cứu cho thấy, loại hình doanh nghiệp và thời gian hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp có ảnh hưởng trực tiếp đến việc áp dụng phần mềm kế toán; thời gian làm việc và trình độ học vấn của đối tượng tham gia khảo sát có tác động trực tiếp đến tính hữu ích của hệ thống thông tin kế toán. Về lợi ích của phần mềm kế toán, nghiên cứu cho thấy, tác động tích cực đến việc cung cấp thông tin nhanh chóng, kịp thời cho việc lập kế hoạch, kiểm soát kinh doanh và ra quyết định của doanh nghiệp. Bên cạnh đó, nghiên cứu cũng cho thấy, tầm quan trọng của phần mềm kế toán nói riêng và việc đầu tư trang thiết bị trong hệ thống thông tin kế toán nói chung tại các doanh nghiệp.

Sự tham gia của chuyên gia bên ngoài

Những tiến bộ nhanh chóng trong công nghệ thông tin đang là trở ngại của nhiều công ty trong việc quản lý hiệu quả các chức năng hệ thống thông tin chức

tạp. Khi cơ sở hạ tầng và ứng dụng công nghệ thông tin trở nên phức tạp hơn, nhiều công ty đã phải dựa vào sự giúp đỡ của các chuyên gia tư vấn bên ngoài, những người có sự am hiểu tốt hơn về công nghệ để duy trì công nghệ hiện tại của doanh nghiệp (Gable, 1996). Trong nghiên cứu của mình, Gable (1996) cho thấy, sự tham gia của chuyên gia tư vấn bên ngoài là nhân tố quan trọng cho sự tăng lên của chất lượng dịch vụ. Thong và cộng sự (1994) cũng cho thấy, nhân tố chuyên gia bên ngoài có ảnh hưởng đến việc sử dụng hệ thống thông tin của doanh nghiệp nhỏ. Nghiên cứu khẳng định, doanh nghiệp nhỏ lựa chọn nhà cung cấp hệ thống thông tin và nhà tư vấn cho việc sử dụng hệ thống thông tin riêng biệt thì tính hữu hiệu của hệ thống thông tin thấp hơn so với doanh nghiệp nhỏ lựa chọn nhà cung cấp hệ thống thông tin đồng thời cũng là nhà tư vấn cho doanh nghiệp.

3. Giả thuyết và kết quả nghiên cứu

Trên cơ sở các kết quả nghiên cứu trước đây, tác giả đưa ra các giả thuyết nghiên cứu các nhân tố ảnh hưởng tới hệ thống thông tin kế toán trong doanh nghiệp gồm:

Giả thuyết 1: Sự hỗ trợ của nhà quản lý ảnh hưởng đến hệ thống thông tin kế toán.

Giả thuyết 2: Quy mô tổ chức ảnh hưởng đến hệ thống thông tin kế toán.

Giả thuyết 3: Sự tham gia của người sử dụng ảnh hưởng đến hệ thống thông tin kế toán.

Giả thuyết 4: Cơ sở hạ tầng và ứng dụng công nghệ thông tin ảnh hưởng đến hệ thống thông tin kế toán.

Giả thuyết 5: Sự tham gia của chuyên gia bên ngoài ảnh hưởng đến hệ thống thông tin kế toán.

Mục tiêu của nghiên cứu là tìm hiểu các nhân tố ảnh hưởng đến hệ thống thông tin kế toán trong doanh nghiệp. Phương pháp nghiên cứu được thực hiện dựa trên dữ liệu thứ cấp thông qua việc nghiên cứu các tài liệu có sẵn, các công trình nghiên cứu có liên quan để đưa ra kết luận các nhân tố có ảnh hưởng đến hệ thống thông tin kế toán. Kết quả của nghiên cứu chỉ ra rằng, sự hỗ trợ của nhà quản lý, quy mô tổ chức và sự tham gia của người sử dụng, cơ sở hạ tầng và ứng dụng công nghệ thông tin, sự tham gia của chuyên gia bên ngoài có ảnh hưởng đến sự thành công của hệ thống thông tin kế toán.

Các nghiên cứu đi trước cũng đã nhấn mạnh rõ tác động của các nhân tố nêu trên đến hệ thống thông tin kế toán. Những bằng chứng lý thuyết của nghiên cứu này có thể được sử dụng cho việc xác định các nhân tố và đánh giá mức độ ảnh hưởng của các nhân tố đến hệ thống thông tin kế toán trong những nghiên cứu tương lai liên quan đến hệ thống thông tin kế toán trong các doanh nghiệp. Trong đó, chất lượng của hệ

thống thông tin kế toán trong các doanh nghiệp có thể được nâng cao thông qua sự hỗ trợ của nhà quản lý, sự tham gia của người sử dụng và phụ thuộc vào quy mô của doanh nghiệp./

Tài liệu tham khảo

Nguyễn Thành Hưng (2014), "Đánh giá tác động việc áp dụng phần mềm kế toán đến tính hữu ích của hệ thống thông tin kế toán trong các doanh nghiệp dịch vụ ở Việt Nam", Tạp chí Khoa học thương mại, 64+65, 103-112;

Okab, R. & Al- Oqqol (2014), "The Role of Accountants in E-accounting Information Systems" Life cycle at the Jordanian Banking Sector", International Journal of Business and Social Science, 5 (4), 265-279;

Trương Thị Cẩm Tuyết (2016), "Các nhân tố ảnh hưởng đến tính hữu hiệu của hệ thống thông tin kế toán tại các doanh nghiệp nhỏ và vừa trên địa bàn TP. Hồ Chí Minh", Luận văn thạc sĩ, Trường Đại học Kinh tế TP. Hồ Chí Minh;

Cheney, P. H., Mann, R. I. & Amoroso, D. L. (1986), "Organizational factors affecting the success of end-user computing", Journal of Management Information Systems, 3 (1), 65-80;

Henri, B. & Hartwick, J. (1994), "Measuring User Participation, User Involvement, and User Attitude", MIS Quarterly, 18(1), 59-82;

Infinedo, P. (2008), "Impacts of Business Vision, Top Management Support and External Expertise on ERP Success", Business Process Management Journal, 14 (4), 551-568;

Kharuddin, S., Ashhari, Z. M. & Nassir, A. M. (2010), "Information System and Firms' Performance: The Case of Malaysian Small Medium Enterprises", International Business Research, 3 (4), 28-35.